

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра управління

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри управління

д.н. держ. упр., доц.

(науковий ступінь, вчене звання)

Рябець Катерина

Анатоліївна

(П.І.Б.)

(підпис)

«01» червня 2025р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Експертиза документаційного супроводу освітніх програм
з англійської мови в закладі загальної середньої освіти»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

073.00.03. Управління закладом освіти (за рівнями)

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 073 Менеджмент

Кваліфікація: магістр менеджменту

Виконала

студентка групи УЗОм-1-24-1.43

Вергелес Наталя Сергіївна

(підпис)

Науковий керівник

Старший викладач кафедри управління

Святенко Олена Володимирівна

(підпис)

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Вергелес Наталія Сергіївна. Експертиза документаційного супроводу освітніх програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти. К.: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Факультет економіки та управління, 2025.

Науковий керівник – Святенко Олена Володимирівна, старший викладач кафедри управління Факультету економіки та управління.

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено теоретичне обґрунтування та практичну реалізацію експертизи освітніх програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти. Під час дослідження проаналізовано підходи до експертної діяльності, нормативно-правові засади її здійснення, визначено сутність, цілі та функції експертизи освітніх програм.

Особливу увагу приділено аналізу міжнародного досвіду експертизи мовних програм, зокрема положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), що стало підґрунтям для формування критеріїв і показників експертного оцінювання. У практичній частині роботи здійснено експертизу освітньої програми з англійської мови за визначеними критеріями, проведено експертний аналіз її мети, структури, змісту, відповідності віковим особливостям учнів та нормативним вимогам.

Сутність документального супроводу полягає не лише у створенні певного масиву документів, а у формуванні логічної та взаємопов'язаної системи управлінської інформації, яка забезпечує безперервність освітнього процесу та правову захищеність його учасників. Кожен документ має конкретне призначення, форму, термін зберігання та юридичну силу. Документування охоплює як паперові, так і електронні форми ведення документації, що відповідає сучасним тенденціям цифровізації.

Додатковим джерелом експертної інформації стали результати внутрішнього моніторингу якості освіти, що дозволило зіставити програмні вимоги з фактичними результатами навчання учнів. За результатами дослідження сформульовано експертні висновки та рекомендації, спрямовані на

вдосконалення освітньої програми з англійської мови та підвищення якості мовної освіти.

Ключові слова: експертиза; експертиза освітніх програм; навчальна програма з англійської мови; якість освіти; експертне оцінювання; CEFR; внутрішній моніторинг.

Структура роботи: робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та додатки. Обсяг роботи -61 сторінок, 4 додатки. Кількість використаних джерел 60 на 4 сторінках.

SUMMARY

Verheles Nataliia Serhiivna

Expert Review of Documentation Support for English Language Educational Programs in a General Secondary Education Institution.

Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Faculty of Economics and Management, 2025.

Academic Supervisor: Sviatenko Olena Volodymyrivna, Senior Lecturer of the Department of Management, Faculty of Economics and Management.

In the master's qualification thesis, a theoretical substantiation and practical implementation of the expert review of English language educational programs in a general secondary education institution are carried out. During the research, approaches to expert activity and the regulatory and legal framework for its implementation were analyzed; the essence, goals, and functions of the expert review of educational programs were defined.

Special attention is paid to the analysis of international experience in the expert review of language programs, in particular to the provisions of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), which became the basis for the development of criteria and indicators for expert evaluation. In the practical part of the study, an expert review of an English language educational program was conducted according to the defined criteria; an expert analysis of its goals, structure, content, compliance with students' age characteristics, and regulatory requirements was carried out.

The essence of documentation support lies not only in the creation of a certain body of documents, but in the formation of a logical and interconnected system of managerial information that ensures the continuity of the educational process and the legal protection of its participants. Each document has a specific purpose, form, retention period, and legal force. Documentation covers both paper-based and electronic forms of record-keeping, which corresponds to modern trends in digitalization.

An additional source of expert information was the results of internal monitoring of education quality, which made it possible to compare program requirements with the actual learning outcomes of students. Based on the results of the study, expert conclusions and recommendations were formulated, aimed at improving the English language educational program and enhancing the quality of language education.

Keywords: expertise; expert review of educational programs; English language curriculum; quality of education; expert evaluation; CEFR; internal monitoring.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ	8
1.1. Сутність та види документаційного супроводу в системі загальної середньої освіти	8
1.2. Нормативно-правова база експертизи освітніх програм з англійської мови	13
1.3. Міжнародний досвід експертизи мовних навчальних програм (CEFR, стандарти QA)	14
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	19
2.1. Структура та зміст освітніх програм з англійської мови відповідно до циклів освіти	19
2.2. Аналіз відповідності освітніх програм державним стандартам та ключовим компетентностям.....	23
2.3. Врахування вимог до результатів навчання відповідно до Національної рамки кваліфікацій	26
Висновки до розділу 2	28
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	30
3.1. Характеристика бази дослідження та особливостей освітнього середовища	30
3.2. Експертний аналіз та внутрішній моніторинг освітньої програми з англійської мови	38
3.3. Рекомендації щодо вдосконалення експертизи документаційного супроводу освітніх програм з англійської мови	45
Висновки до розділу 3.....	47
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	50
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку системи загальної середньої освіти та посилення вимог до забезпечення якості освітньої діяльності особливої актуальності набуває проблема належного документаційного супроводу освітнього процесу. Якість управлінських і навчально-методичних документів безпосередньо впливає на результативність реалізації освітніх цілей, відповідність змісту навчання державним стандартам та можливість здійснення ефективного внутрішнього і зовнішнього оцінювання якості освіти.

Одним із ключових елементів документаційного супроводу освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО) є навчальна програма. Саме вона визначає мету, очікувані результати навчання, зміст освітнього компонента, логіку його реалізації та підходи до оцінювання досягнень здобувачів освіти. У цьому контексті особливого значення набуває експертиза навчальних програм як професійна аналітична діяльність, спрямована на оцінювання їх відповідності нормативним вимогам, дидактичній доцільності та результативності.

Англійська мова є одним із базових навчальних предметів у системі загальної середньої освіти, що відіграє важливу роль у формуванні комунікативної, міжкультурної та соціальної компетентностей учнів. Високі вимоги до результатів навчання з іноземної мови зумовлюють необхідність системного аналізу навчальних програм з позицій їх відповідності державним стандартам, Національній рамці кваліфікацій та міжнародним підходам до мовної освіти, зокрема положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR).

У зв'язку з цим актуалізується потреба в розробленні та практичному застосуванні чіткої методики експертизи документального супроводу навчальних програм з англійської мови, яка дозволяє оцінити їх структуру, зміст, очікувані результати навчання та умови реалізації з позицій управління якістю освіти.

Об'єкт дослідження — документаційний супровід освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження — експертиза документаційного супроводу освітніх програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та апробувати експертизу документаційного супроводу освітніх програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти.

Завдання дослідження:

- з'ясувати теоретичні основи поняття експертизи освітньої програми в контексті загальної середньої освіти;
- охарактеризувати нормативно-правову базу, що регламентує експертизу програм з англійської мови;
- розробити критерії та алгоритм експертизи освітніх програм з англійської мови;
- виявити проблеми та розробити рекомендації щодо вдосконалення експертизи документаційного супроводу освітніх програм в закладах загальної середньої освіти.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів, адекватних меті, об'єкту та предмету дослідження. Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація) застосовувалися для вивчення науково-методичної літератури, нормативно-правових актів, концептуальних засад освітньої інноваційної діяльності. Емпіричні методи включали спостереження, анкетування, експертне оцінювання, методи контент-аналізу та моніторингу, що дозволили здійснити оцінку рівня готовності педагогів до участі в експерименті, а також ефективності реалізації управлінських рішень.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання отриманих результатів під час розроблення, аналізу та експертизи навчальних програм з англійської мови в системі загальної середньої освіти, а також у

діяльності експертних груп органів управління освітою та установ, що здійснюють забезпечення якості освіти.

Структура роботи: робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та додатки. Обсяг роботи -59 сторінок, 4 додатки. Кількість використаних джерел 60 на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНІХ ПОГРАМ

1.1. Сутність та види документаційного супроводу в системі загальної середньої освіти

Ефективне управління закладом загальної середньої освіти неможливе без належно організованого документального супроводу. Документальне забезпечення в системі загальної середньої освіти становить цілісну систему створення, оформлення, обліку, збереження, використання й передавання документів, що забезпечують правову, управлінську, навчально-виховну та інформаційну діяльність закладу. Документ як основна одиниця обліку містить офіційно зафіксовану інформацію, яка підтверджує факти, рішення, права та обов'язки учасників освітнього процесу.

Документування в закладі освіти розглядається як обов'язкова складова управлінської діяльності, оскільки забезпечує прозорість, підзвітність та впорядкованість основних процесів закладу. Відповідно до вимог законодавства України у сфері освіти, заклади освіти зобов'язанні вести та зберігати установчі, організаційно – розпорядчі, кадрові, фінансові та навчально методичні документи. Належне оформлення цих документів створює нормативну основу для реалізації управлінських рішень і забезпечує цілісність освітнього процесу.

Документальний супровід виконує низку важливих функцій:

- інформаційну — забезпечує фіксацію достовірної інформації про діяльність закладу;
- управлінську — створює основу для прийняття управлінських рішень;
- правову — підтверджує законність дій та рішень керівництва;
- контрольно-аналітичну — забезпечує моніторинг виконання завдань;
- комунікативну — організовує інформаційний обмін між учасниками освітнього процесу та зовнішніми структурами.

Організація документального супроводу в закладах загальної середньої освіти здійснюється відповідно до Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти (затвердженої наказом МОН від 25 червня 2018 р. № 676). У ній визначено основні вимоги до створення, реєстрації, обліку, виконання, зберігання та передавання документів до архіву. Зокрема, документування охоплює як паперові, так і електронні форми ведення документації, що відповідає сучасним тенденціям цифровізації.

Сутність документального супроводу полягає не лише у створенні певного масиву документів, а у формуванні логічної та взаємопов'язаної системи управлінської інформації, яка забезпечує безперервність освітнього процесу та правову захищеність його учасників. Кожен документ має конкретне призначення, форму, термін зберігання та юридичну силу.

Види документального супроводу

Документальний супровід у закладі загальної середньої освіти охоплює кілька основних видів документації, які відображають усі напрями діяльності закладу:

1. Організаційно-розпорядча документація — накази, розпорядження, протоколи засідань педагогічної ради, рішення ради закладу, положення, інструкції. Вона регламентує діяльність школи, визначає права, обов'язки та відповідальність учасників освітнього процесу.

2. Навчально-методична документація — освітні, навчальні програми, навчальні плани, розклади занять, поурочні плани, журнали обліку навчальних досягнень, звіти про результати освітнього процесу. Ці документи є основою реалізації державних стандартів освіти.

3. Кадрова документація — особові справи педагогічних працівників, накази з кадрових питань, трудові договори, табелі обліку робочого часу, відомості про атестацію. Вони регулюють трудові відносини та професійний розвиток персоналу.

4. Фінансово-облікова документація — кошториси, звіти про використання бюджетних коштів, акти виконаних робіт, документи

бухгалтерського обліку. Ця група забезпечує прозорість фінансово-господарської діяльності закладу.

5. Документація з охорони праці та безпеки життєдіяльності — журнали інструктажів, акти перевірок, плани евакуації, накази про призначення відповідальних осіб.

6. Документація із забезпечення внутрішньої системи якості освіти — плани внутрішнього моніторингу, аналітичні довідки, звіти про результати самооцінювання, рішення педагогічної ради щодо вдосконалення освітнього процесу.

7. Електронні документи — електронні журнали, бази даних учнів, внутрішні системи обліку, електронна пошта, цифрові звіти, що регламентуються інструкціями МОН України та Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003 р. у чинній редакції).

Для кожного виду документації встановлюються певні вимоги щодо оформлення, підписання, реєстрації, строків зберігання та передачі до архіву. Особливе значення має уніфікація документів, що забезпечує узгодженість усіх управлінських процесів і сприяє ефективності навчальної діяльності.

Документаційний супровід також є важливим елементом внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Саме через документи здійснюється фіксація управлінських рішень, відображення результатів моніторингу освітнього процесу, оцінка досягнень педагогічних працівників та здобувачів освіти. Наявність належно оформленої документації свідчить про організованість управлінської діяльності та відповідність закладу вимогам державної політики у сфері освіти.

Таким чином, документальний супровід у системі загальної середньої освіти виступає важливим інструментом забезпечення цілісності та керованості освітнього процесу. Його наявність та якість безпосередньо впливають на можливість здійснення експертизи навчальних програм.

Експертиза навчальних програм розглядається як цілеспрямована аналітична діяльність, спрямована на визначення відповідності змісту, структури та очікуваних результатів навчання встановленим нормативним вимогам і критеріям якості. На відміну від суто контрольних процедур, експертиза має коригувальний характер і орієнтована на вдосконалення навчальної програми з урахуванням потреб учасників освітнього процесу. У цьому контексті експертиза навчальної програми поєднує діагностичний аналіз із проєктно-коригувальним підходом, що дозволяє не лише фіксувати наявний стан, а й визначати напрями подальшого розвитку програми.

Поняття експертизи навчальних програм

Як специфічний вид експертної діяльності в освітній сфері, експертиза навчальної програми передбачає системний підхід до аналізу таких складових, як: цілі програми, очікувані результати навчання, навчальні компоненти (обов'язкові, вибіркові), логіка їх взаємозв'язку, форми і методи реалізації, індикатори якості. Наприклад, у методичних рекомендаціях для розробників навчальних програм зазначається, що навчальна програма — це «єдиний комплекс освітніх компонентів, спрямований на досягнення передбачених результатів навчання».

Експертиза має на меті встановити, чи навчальна програма:

- відповідає вимогам відповідного стандарту чи нормативних документів;
- враховує потреби стейкхолдерів (учнів, батьків);
- має чітко сформульовані цілі та очікувані результати;
- забезпечує логічну побудову структури, взаємозв'язок компонентів;
- передбачає адекватні форми реалізації та контролю;
- має систему моніторингу та оцінювання її ефективності.

У цьому сенсі поняття «експертиза навчальної програми» об'єднує діагностичну та проєктно-коригувальну функцію: не лише фіксує наявний стан, а й спрямована на вдосконалення.

Цілі експертизи навчальних програм

Головними цілями експертизи навчальної програми є:

1. Забезпечення відповідності — встановити, чи програма відповідає нормативним вимогам, стандартам освіти.
2. Підвищення якості навчальної програми — виявити слабкі місця, резерви вдосконалення, сформулювати рекомендації для оптимізації її змісту, структури, форм реалізації.
3. Гарантування реалізації результатів навчання — перевірити, чи мета і результати програми відповідають змісту компонентів.
4. Прозорість і підзвітність — забезпечити відкритість методів оцінювання та прийняття рішення щодо програми, сприяти довірі стейкхолдерів.

Відзначимо, що цілі можуть варіюватися залежно від контексту: чи це навчальна програма закладу середньої освіти, чи вищого, чи курс підвищення кваліфікації. Але в будь-якому випадку експертиза спрямована на те, щоб програма була не статичним документом, а динамічним механізмом підвищення якості освіти.

Отже, експертиза навчальних програм виступає важливим механізмом забезпечення якості освіти, що поєднує аналітичний підхід із можливістю коригування та розвитку програм відповідно до сучасних освітніх вимог.

1.2. Нормативно-правова база експертизи освітніх програм з англійської мови

Експертиза навчальних програм з англійської мови в закладах загальної середньої освіти базується на нормативно-правових актах, що регламентують розробку, затвердження, впровадження, моніторинг та оцінювання навчальних програм, зокрема програм з іноземних мов. Ця база забезпечує правову підставу для експертної діяльності, встановлює вимоги до змісту навчальної програми, процедури її аналізу та їх відповідність державним стандартам.

До ключових нормативних документів належать:

– Закон України «Про освіту» (2017) — основний законодавчий акт, що визначає здобуття освіти на всіх рівнях, права і обов'язки учасників освітнього процесу.

– Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) — визначає правові засади організації загальної середньої освіти.

– Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003, чинна редакція) — забезпечує правовий режим електронних документів, що важливо для програм у електронній формі та електронного обігу.

– Наказ Міністерства освіти і науки України № 520 «Порядок проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових навчальних програм» від 3 червня 2022 р. (zareestrovaniy Min'yustom 14 lipnya 2022 r. № 778/38114).

– Інші нормативно-правові акти та накази, які визначають порядок затвердження типових освітніх програм, навчальних планів, навчальних програм, а також встановлюють нормативи щодо вивчення іноземних мов, процедури використання підручників, їх апробації та грифування.

Аналіз нормативно-правових актів засвідчує, що експертиза навчальних програм в Україні здійснюється на основі чітко визначених вимог та процедур, що забезпечує єдині підходи до оцінювання якості навчальних програм.

Для сфери викладання англійської мови особливе значення мають регуляторні документи, що стосуються впровадження мовних програм, критеріїв рівнів володіння мовою, процедур погодження навчальної літератури та затвердження навчальних програм, а також механізму їхньої експертизи. Наприклад, за інформацією Державної служби якості освіти, чотири освітні програми для базової середньої освіти, які були розроблені не на основі типових, наразі проходять експертизу в закладах освіти.

Для навчальних програм з англійської мови важливо враховувати також нормативи щодо підручників, результатів апробації, оскільки ці програми часто передбачають навчальні ресурси іноземною мовою, мультилінгвальний підхід чи міжнародні компоненти.

Таким чином, нормативно-правова база експертизи навчальних програм з англійської мови складається із системи законодавчих актів, наказів, порядків та

положень, що охоплюють розробку, затвердження, експертизу, реалізацію та моніторинг програм. Для педагога чи керівника закладу освіти це означає необхідність орієнтування в цих документах, дотримання встановлених процедур та критеріїв, а також забезпечення відповідності програми вимогам державних стандартів.

1.3. Міжнародний досвід експертизи мовних навчальних програм (CEFR, стандарти QA)

Поняття та роль CEFR.

Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) створено Радою Європи як універсальний метайнструмент для опису рівнів володіння іноземними мовами, а також як основу для розробки навчальних програм, навчальних матеріалів і систем оцінювання. CEFR має три великі групи рівнів: A (Basic user), B (Independent user) та C (Proficient user), які поділені на підрівні: A1-A2, B1-B2, C1-C2.

CEFR не виступає жорстким нормативним стандартом, а функціонує як спільна референтна ланка.

Стандарти забезпечення якості (Quality Assurance) в мовній освіті

У міжнародній практиці підтримка якості мовних навчальних програм здійснюється через застосування моделей QA (quality assurance) — внутрішнього та зовнішнього аудиту, критеріїв оцінювання, моніторингу, перегляду програм. Наприклад, проект European Centre for Modern Languages (ECML) у рамках програми «Languages at the heart of learning» (2016-2019) розробив модульну матрицю якості (quality assurance matrix) саме для імплементації CEFR-орієнтованих програм.

Ще один приклад: Association of Language Testers in Europe (ALTE) має систему Q-Mark аудиту для мовних екзаменів, з відповідними мінімальними стандартами (18 мінімальних стандартів) — що також входить до практики забезпечення якості мовних програм.

Застосування в експертизі навчальних програм з іноземних мов

Міжнародний досвід передбачає:

- розроблення навчальних програм із чітким зазначенням цільового CEFR-рівня (наприклад, учень закладу повинен до кінця навчання досягти рівня B1 чи B2).

- використання дескрипторів CEFR (can-do statements) для формування цілей, результатів навчання, навчальних матеріалів та оцінювання.

- застосування QA-інструментів: шкали, матриці, моніторинг, аудит, регулярний перегляд програм, що гарантує відповідність навчальної програми сучасним стандартам, потребам учнів та ринку праці. Наприклад, ESML-матриця дає змогу діагностувати слабкі місця в реалізації CEFR-орієнтованих програм.

Переваги та виклики

Переваги:

- Забезпечує прозорість і порівнянність програм різних освітніх систем через спільні рівні CEFR.

- Підвищує якість програм через QA-процедури: оцінювання, аудит, вдосконалення.

- Орієнтує навчальну програму на міжнародні стандарти, що особливо важливо для мовних програм з англійської мови у глобалізованому світі.

Виклики:

- CEFR не є нормативним стандартом; його використання може бути адаптованим до національного контексту — важливо не просто «прописати A1-C2», а врахувати контекст, учнів, ресурси.

- Впровадження QA в мовних програмах потребує ресурсів (кадри, методики, моніторинг) та зміни культури в закладі освіти.

- Рівні CEFR можуть бути використані як механістичні мішені без глибшого аналізу компетенцій і контексту — що знижує їх ефективність.

Міжнародний досвід експертизи мовних програм показує, що ключовими компонентами є орієнтація на спільні референтні рамки (CEFR), запровадження процедур забезпечення якості (QA) та регулярний перегляд навчальних програм. Для закладу загальної середньої освіти в Україні це означає

необхідність враховувати ці підходи: встановлювати чіткі рівні володіння мовою, формулювати результати навчання у стилі can-do, впроваджувати процедури моніторингу та внутрішнього аудиту, орієнтовані на міжнародні стандарти, адаптовані до національного контексту.

Урахування міжнародного досвіду, зокрема положень CEFR та стандартів забезпечення якості, дозволяє удосконалити підходи до експертизи навчальних програм з англійської мови та адаптувати їх до сучасних європейських вимог.

Висновки до розділу 1

У розділі 1 магістерської роботи розкрито теоретичні та нормативно-правові засади експертизи освітніх програм у системі загальної середньої освіти. Проведений аналіз науково-педагогічних джерел дозволив уточнити сутність документаційного супроводу освітнього процесу як цілісної системи управлінських, нормативних і навчально-методичних документів, що забезпечують законність та якість освітньої діяльності закладу освіти.

З'ясовано, що експертиза навчальних програм є комплексним видом аналітичної діяльності, спрямованим не лише на оцінювання відповідності програм нормативним вимогам, а й на їх удосконалення з позицій управління якістю освіти. Визначено основні цілі та функції експертизи, серед яких провідне місце посідають діагностична, коригувальна та прогностична.

Проаналізовано нормативно-правову базу експертизи навчальних програм з англійської мови, що включає закони України у сфері освіти, державні стандарти, накази Міністерства освіти і науки України та міжнародні рекомендації. Окрему увагу приділено міжнародному досвіду експертизи мовних програм, зокрема положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) та стандартам забезпечення якості (QA), які виступають важливими орієнтирами для вдосконалення національної системи експертного оцінювання.

Застосування в експертизі навчальних програм з іноземних мов

Міжнародний досвід передбачає:

- розроблення навчальних програм із чітким зазначенням цільового CEFR-рівня (наприклад, учень закладу повинен до кінця навчання досягти рівня B1 чи B2).

- використання дескрипторів CEFR (can-do statements) для формування цілей, результатів навчання, навчальних матеріалів та оцінювання.

- застосування QA-інструментів: шкали, матриці, моніторинг, аудит, регулярний перегляд програм, що гарантує відповідність навчальної програми сучасним стандартам, потребам учнів та ринку праці. Наприклад, ESML-матриця дає змогу діагностувати слабкі місця в реалізації CEFR-орієнтованих програм.

Отже, результати першого розділу створили теоретичне та нормативне підґрунтя для подальшого аналізу навчальних програм і практичного застосування методики їх експертизи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Структура та зміст освітніх програм з англійської мови відповідно до циклів освіти

У межах дослідження здійснено аналіз результатів експертизи навчальної програми з англійської мови. Навчальна програма розглядається не як об'єкт дослідження, а як підґрунтя для здійснення експертного оцінювання відповідно до визначених критеріїв і показників, який підхід відповідає сучасним вимогам до прикладних досліджень у сфері управління якістю освіти.

Ключові нормативні документи

До основних актів, які регулюють зміст навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти, належать:

- Державний стандарт початкової освіти (2018) та

Державний стандарт базової середньої освіти (2020), які визначають обов'язкові результати навчання, компетентності та міжпредметні змістові лінії.

- Типові освітні програми (1–4, 5–9, 10–11 класи), затверджені МОН України, що конкретизують освітні цілі та навчальне навантаження.

- Модельні навчальні програми, створені авторськими колективами та схвалені МОН, які забезпечують різноманітність підходів до навчання англійської мови та дозволяють закладам освіти формувати власний освітній компонент.

- Національна рамка кваліфікацій (НРК), що визначає рівні сформованості умінь і компетентностей та використовується як інструмент зіставлення результатів навчання з європейськими підходами.

- CEFR (2020, Companion Volume) — міжнародний стандарт, на який спирається українська система визначення рівнів володіння мовою.

Сучасні модельні програми з англійської мови побудовані на таких ключових засадах:

- комунікативний підхід
- компетентнісний підхід (Пошетун, 2019; Сбруєва, 2021);
- спіралеподібність змісту — поступове ускладнення матеріалу (Hattie, 2023);
- орієнтація на діяльнісний підхід та реальне мовленнєве середовище;
- практична спрямованість навчання;
- інтеграція міжпредметних змістових ліній.

Таким чином, нормативна база створює комплексне середовище, яке дозволяє вибудовувати навчання іноземних мов у логічній відповідності до державних стандартів, міжнародних підходів та ключових компетентностей.

Зміст навчання англійської мови, структурований відповідно до освітніх циклів, є важливим об'єктом експертного оцінювання, оскільки саме така побудова забезпечує наступність у розвитку мовленнєвих умінь та формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів.

2.2.1. Початкова школа (1–4 класи)

Основні акценти:

- формування елементарної комунікативної компетентності;
- розвиток сприймання на слух, простих діалогів, засвоєння базової лексики;
- створення позитивної мотивації до вивчення англійської мови;
- інтеграція ігрових методів, мультимедійних засобів.

Результати навчання орієнтовані на рівень Pre-A1 — A1 за CEFR.

2.2.2. Базова середня освіта (5–9 класи)

Особливості змісту навчання англійської мови на етапі базової середньої освіти враховуються під час експертного оцінювання навчальної програми, оскільки саме на цьому рівні відбувається системне формування мовленнєвих умінь і ключових мовних компетентностей.

У цьому циклі зміст орієнтовано на:

- розвиток чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності;
- формування граматичної та лексичної компетентностей;

- уміння використовувати мову у стандартних побутових, навчальних, соціальних ситуаціях;

- виконання проєктних робіт, розвиток міжкультурної компетентності.

Цільовий рівень: A2 — B1.

2.2.3. Профільна середня освіта (10–11 класи)

Зміст навчання англійської мови на рівні профільної середньої освіти є важливим аспектом експертного оцінювання навчальної програми, оскільки він визначає рівень готовності учнів до академічного та професійного використання іноземної мови.

Профільні програми передбачають:

- поглиблений розвиток академічного мовлення;
- роботу з автентичними текстами;
- дискусії, аргументацію, критичне мислення;
- підготовку до сертифікації, ЗНО/НМТ, міжнародних іспитів.

Цільовий рівень: B1+ — B2.

2.2.4. Змістові лінії, спільні для всіх циклів

Виділення змістових ліній, спільних для всіх освітніх циклів, є одним із критеріїв експертного оцінювання навчальних програм, оскільки вони забезпечують цілісність та наступність формування іншомовної комунікативної компетентності учнів.

Програми з англійської мови містять такі блоки:

1. Аудіювання
2. Говоріння (монолог і діалог)
3. Читання
4. Письмо
5. Мовні компетентності (граматика, лексика, фонетика)
6. Соціокультурна та міжкультурна компетентність
7. Стратегічні уміння (компенсаторні, навчальні)

Зміст забезпечує принцип поступовості, неперервності та узгодженості між рівнями освіти (Byrne, 2021).

2.2.5. Порівняльний аналіз модельних навчальних програм з англійської мови

У сучасних умовах розвитку загальної середньої освіти модельні навчальні програми з англійської мови виступають важливим інструментом реалізації державних стандартів і забезпечення якості мовної освіти. Їх наявність надає закладам освіти можливість обирати програму, що найбільшою мірою відповідає освітнім потребам учнів, ресурсним можливостям закладу та стратегічним пріоритетам його розвитку. У зв'язку з цим доцільним є здійснення порівняльного аналізу модельних навчальних програм з позицій експертизи їх структури, змісту та результативності.

Порівняльний аналіз модельних програм з англійської мови здійснювався за такими ключовими параметрами: цільова спрямованість програми, формулювання очікуваних результатів навчання, логіка структурування змісту, відповідність рівням володіння іноземною мовою за CEFR, а також наявність методичних орієнтирів щодо реалізації програми в освітньому процесі.

Результати аналізу засвідчують, що всі розглянуті модельні навчальні програми орієнтовані на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів, проте відрізняються за ступенем деталізації результатів навчання та підходами до організації змісту. В одних програмах акцент зроблено на чіткій структуризації результатів відповідно до видів мовленнєвої діяльності, в інших — на інтеграції мовних умінь у контексті тематичних блоків та комунікативних ситуацій.

Суттєвою відмінністю між модельними програмами є спосіб представлення очікуваних результатів навчання. Частина програм використовує узагальнені формулювання, що потребують додаткової інтерпретації з боку педагогів, тоді як інші пропонують більш конкретизовані результати, співвіднесені з дескрипторами CEFR. З позицій експертизи якості документального супроводу більш доцільними є програми, у яких результати навчання сформульовані у вимірюваному та діяльнісному форматі, що полегшує подальше оцінювання освітніх досягнень учнів.

Аналіз структури модельних програм свідчить про різні підходи до організації змісту навчання. Одні програми вибудовані за принципом поступового ускладнення мовленнєвих завдань, що забезпечує логічну наступність між освітніми циклами, інші — мають більш гнучку структуру, яка дозволяє адаптувати зміст до конкретних умов реалізації в закладі освіти. З управлінської точки зору, наявність такої варіативності створює передумови для усвідомленого вибору програми адміністрацією закладу з урахуванням кадрового потенціалу та освітньої стратегії.

Особливу увагу в процесі порівняльного аналізу приділено відповідності модельних навчальних програм рівням володіння англійською мовою за CEFR. У більшості програм цільові рівні визначені коректно, однак ступінь їх інтеграції в зміст і результати навчання є різним. У низці випадків рівні CEFR декларуються формально, без чіткого відображення у формулюваннях результатів навчання, що може ускладнювати процес експертного оцінювання програмної результативності.

Таким чином, порівняльний аналіз модельних навчальних програм з англійської мови засвідчує, що, попри спільну нормативну основу, вони відрізняються за структурою, деталізацією результатів навчання та методичними орієнтирами реалізації. З позицій управління якістю освіти це підкреслює важливість експертизи навчальних програм як інструменту обґрунтованого вибору та подальшого вдосконалення документального супроводу освітнього процесу.

2.2. Аналіз відповідності освітніх програм державним стандартам та ключовим компетентностям

Цей підрозділ спрямований на визначення того, наскільки сучасні модельні навчальні програми відповідають вимогам державних стандартів 2018 та 2020 років та компетентнісній парадигмі НУШ.

2.3.1. Відповідність ключовим компетентностям

Ключові компетентності НУШ включають:

- спілкування державною та іноземними мовами;

- математичну компетентність;
- інформаційно-комунікаційну;
- навчання упродовж життя;
- соціальну та громадянську;
- культурну обізнаність тощо.

Модельні програми з англійської мови повністю інтегрують ці компетентності, оскільки:

- розвивають уміння спілкуватися в реальних ситуаціях;
- застосовують цифрові інструменти (онлайн-тексти, мультимедіа);
- формують навички колаборації, критичного мислення;
- сприяють міжкультурному розвитку учнів.

2.3.2. Відповідність обов'язковим результатам навчання

Зіставлення показує:

- структура результатів навчання (знання — уміння — застосування) відповідає вимогам державних стандартів;

- результати формулюються у діяльнісному форматі, наприклад:

«учень/учениця прогнозує зміст тексту за заголовком», «веде діалог відповідно до ситуації»;

- програми відображають спіралеподібну модель розвитку компетентностей.

Це підтверджує узгодженість змісту з державними вимогами та міжнародними стандартами CEFR.

2.3.3. Управлінська оцінка відповідності навчальних програм ключовим компетентностям

Управлінська оцінка відповідності навчальних програм ключовим компетентностям є важливим елементом системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти. На відміну від суто педагогічного аналізу, управлінський підхід передбачає розгляд навчальної програми як стратегічного документа, що впливає на результати освітньої діяльності закладу, ефективність використання ресурсів та досягнення визначених освітніх цілей.

З позицій управління якістю освіти ключові компетентності виступають інтегрованим показником результативності навчальної програми, оскільки вони відображають здатність учнів застосовувати набуті знання та уміння у різних навчальних і життєвих ситуаціях. Тому оцінювання відповідності програмних результатів навчання ключовим компетентностям потребує системного підходу, що враховує не лише зміст програми, а й умови її реалізації та механізми моніторингу освітніх результатів.

Управлінська оцінка відповідності навчальних програм передбачає аналіз таких аспектів, як узгодженість мети програми з очікуваними результатами навчання, логічність структури та наявність умов для формування комплексних компетентностей. Особливу увагу при цьому приділяють тому, чи створює навчальна програма можливості для розвитку мовленнєвих, когнітивних, соціальних і міжкультурних умінь учнів, а також чи забезпечує вона баланс між предметними знаннями та практичною спрямованістю навчання.

Важливим компонентом управлінської оцінки є визначення потенційних ризиків, пов'язаних із реалізацією навчальної програми. До таких ризиків можуть належати надмірна декларативність результатів навчання, недостатня конкретизація компетентнісних показників або відсутність чітких індикаторів досягнення запланованих результатів. З управлінської точки зору ці фактори ускладнюють процес внутрішнього моніторингу якості освіти та знижують можливості для обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Управлінський аналіз відповідності навчальної програми ключовим компетентностям також передбачає оцінку її адаптивності до умов конкретного закладу освіти. Навчальна програма має бути не лише нормативно коректною, а й такою, що дозволяє педагогічному колективу реалізовувати її з урахуванням кадрового потенціалу, матеріально-технічного забезпечення та освітніх потреб учнів. Саме тому експертиза навчальних програм з позицій управління якістю освіти є важливим інструментом стратегічного планування розвитку закладу.

Таким чином, управлінська оцінка відповідності навчальних програм ключовим компетентностям дозволяє розглядати навчальну програму як

елемент системи забезпечення якості освіти, що поєднує нормативні вимоги, практичні можливості реалізації та орієнтацію на досягнення результатів навчання. Отримані в ході такої оцінки висновки створюють підґрунтя для прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення програмного забезпечення освітнього процесу та підвищення його результативності.

2.3. Врахування вимог до результатів навчання відповідно до Національної рамки кваліфікацій

НРК виступає базовим інструментом для структурування результатів навчання та визначення рівнів компетентності учнів.

2.4.1. Рівні НРК у шкільній освіті

- 1–2 рівні — молодша школа: репродуктивні вміння, елементарне користування мовою.
- 3–4 рівні — базова школа: самостійне виконання завдань, розширення комунікативних умінь.
- 4–5 рівні — старша школа: здатність застосовувати мову в нестандартних ситуаціях, критично аналізувати інформацію.

2.4.2. Зіставлення НРК і CEFR

Україна інтегрує НРК з CEFR таким чином:

- 1–2 рівень НРК → Pre-A1 – A1
- 3 рівень НРК → A2
- 4 рівень НРК → B1
- 5 рівень НРК → B2

Це забезпечує прозорість вимог і можливість порівняння результатів української освіти з європейськими стандартами.

2.4.3. Відображення НРК у модельних навчальних програмах

Усі модельні навчальні програми:

- містять чіткі, вимірювані результати навчання;
- структурують їх відповідно до рівнів складності;
- закладають логіку переходу між рівнями;
- орієнтують педагогів на формування комплексної компетентності учнів.

2.4.4. Значення Національної рамки кваліфікацій для управління якістю мовної освіти.

Національна рамка кваліфікацій виступає важливим інструментом систематизації результатів навчання та забезпечення прозорості освітніх вимог на різних рівнях освіти. У контексті управління якістю мовної освіти вона виконує не лише нормативну, а й управлінсько-аналітичну функцію, оскільки дозволяє співвідносити очікувані результати навчання з реальними освітніми досягненнями учнів.

З управлінської точки зору Національна рамка кваліфікацій забезпечує єдину логіку формування та оцінювання результатів навчання, що є особливо важливим для мовних програм, орієнтованих на поетапний розвиток іншомовної комунікативної компетентності. Вона створює основу для планування освітнього процесу, визначення рівнів складності навчальних завдань та формування обґрунтованих критеріїв оцінювання результатів навчання.

Використання Національної рамки кваліфікацій у процесі експертизи навчальних програм з англійської мови дозволяє адміністрації закладу освіти здійснювати об'єктивний аналіз відповідності програмних результатів навчання заявленим рівням підготовки учнів. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню керованості освітнього процесу та забезпечує можливість прийняття зважених управлінських рішень щодо коригування змісту навчальних програм.

Значення Національної рамки кваліфікацій для управління якістю мовної освіти проявляється також у можливості використання її положень у внутрішньому моніторингу якості освіти. Співвіднесення результатів навчання з рівнями рамки дозволяє виявляти розбіжності між запланованими та фактичними освітніми результатами, аналізувати причини таких відхилень і визначати напрями вдосконалення навчальної програми.

Крім того, Національна рамка кваліфікацій створює підґрунтя для узгодження національних підходів до оцінювання результатів навчання з міжнародними стандартами, зокрема з рівнями володіння іноземною мовою за

CEFR. Така узгодженість підвищує прозорість вимог до мовної підготовки учнів і полегшує експертну оцінку результативності навчальних програм з англійської мови.

Отже, використання Національної рамки кваліфікацій у процесі експертизи навчальних програм з англійської мови має важливе значення для управління якістю мовної освіти. Вона дозволяє розглядати результати навчання як керований і вимірюваний показник ефективності освітнього процесу та слугує інструментом підвищення обґрунтованості управлінських рішень у закладі загальної середньої освіти.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 здійснено аналітичне дослідження навчальних програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти з позицій відповідності державним стандартам, ключовим компетентностям та вимогам Національної рамки кваліфікацій. Проведений аналіз засвідчив, що сучасні модельні навчальні програми з англійської мови побудовані на компетентнісному, комунікативному та діяльнісному підходах і забезпечують наступність між освітніми циклами.

З'ясовано, що структура та зміст навчальних програм узгоджуються з обов'язковими результатами навчання, визначеними державними стандартами, а формулювання результатів мають діяльнісний характер і відповідають дескрипторам рівнів володіння іноземною мовою за CEFR. Це забезпечує прозорість вимог та можливість зіставлення результатів навчання з європейськими підходами.

Управлінська оцінка відповідності навчальних програм передбачає аналіз таких аспектів, як узгодженість мети програми з очікуваними результатами навчання, логічність структури та наявність умов для формування комплексних компетентностей. Особливу увагу при цьому приділяють тому, чи створює навчальна програма можливості для розвитку мовленнєвих, когнітивних,

соціальних і міжкультурних умінь учнів, а також чи забезпечує вона баланс між предметними знаннями та практичною спрямованістю навчання.

Установлено, що навчальні програми інтегрують ключові компетентності Нової української школи, передбачають розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності та орієнтовані на практичне використання англійської мови в реальних комунікативних ситуаціях. Отримані результати створили методичне підґрунтя для здійснення практичного етапу експертизи навчальної програми, представленому в третьому розділі роботи.

РОЗДІЛ 3.

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ ЕКСПЕРТИЗИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Характеристика бази дослідження та особливостей освітнього середовища

Базою дослідження у межах кваліфікаційної роботи є освітня програма з англійської мови, що реалізується в закладі загальної середньої освіти комунальної форми власності. Навчальні програми розробляються відповідно до чинних нормативно-правових документів у сфері освіти: на основі Державних стандартів та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та модельних навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.

Освітня програма охоплює базову та профільну середню освіту, що забезпечує наступність і системність формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. У межах практичного дослідження основну увагу зосереджено на аналізі навчальної програми з англійської мови для профільного рівня (10–11 класи), оскільки саме на цьому етапі відбувається узагальнення, поглиблення та систематизація мовленнєвих умінь, необхідних для подальшого навчання та професійної діяльності.

Характеристика освітньої програми як об'єкта експертизи.

Освітня програма з англійської мови, що стала базою дослідження, спрямована на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Вона передбачає розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності — аудіювання, говоріння, читання та письма — у взаємозв'язку з формуванням мовної, соціокультурної та стратегічної компетентностей.

Зміст навчальної програми узгоджений із положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), що дозволяє співвідносити результати навчання учнів із міжнародними стандартами володіння іноземною мовою. Для профільного рівня навчання цільовими є рівні

B1–B2, що відповідає вимогам Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Національної рамки кваліфікацій.

Навчальна програма містить чітко сформульовану мету, очікувані результати навчання, змістові лінії, орієнтовний розподіл навчального матеріалу та рекомендації щодо організації освітнього процесу. Це створює належне підґрунтя для здійснення комплексного експертного оцінювання її структури, змісту та результативності.

Особливості навчального середовища реалізації програми.

Реалізація навчальної програми з англійської мови відбувається в умовах сучасного освітнього середовища, яке поєднує традиційні та інноваційні форми організації навчання. Освітній процес здійснюється з використанням класно-урочної системи, групових і парних форм роботи, елементів проєктної діяльності, а також самостійної роботи учнів.

Важливою характеристикою навчального середовища є використання цифрових освітніх ресурсів, зокрема електронних підручників, онлайн-платформ, мультимедійних матеріалів та інтерактивних вправ. Це сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення англійської мови та створює умови для формування практичних мовленнєвих умінь.

Освітнє середовище також передбачає реалізацію принципів диференціації та індивідуалізації навчання з урахуванням рівня мовної підготовки учнів, темпу засвоєння матеріалу та освітніх потреб. Такий підхід є важливим під час експертного оцінювання навчальної програми, оскільки дозволяє визначити її адаптивність до різних умов реалізації.

Значення бази дослідження для здійснення експертизи.

Вибір зазначеної навчальної програми як бази дослідження зумовлений можливістю здійснення комплексного експертного аналізу її відповідності нормативним вимогам, логіки побудови, змістового наповнення та результатів реалізації. Навчальна програма розглядається не лише як об'єкт аналізу, а як інструмент управління якістю освіти в закладі загальної середньої освіти.

Таким чином, характеристика бази дослідження та особливостей навчального середовища створює необхідне підґрунтя для подальшого здійснення експертного аналізу навчальної програми з англійської мови та формування обґрунтованих експертних висновків і рекомендацій.

Практичне застосування методики експертизи навчальної програми з англійської мови передбачає чітке визначення мети, завдань, етапів здійснення експертного оцінювання та відповідного інструментарію. Структурованість експертної процедури є необхідною умовою об'єктивності результатів експертизи та можливості їх подальшого використання в управлінні якістю освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти.

Мета експертизи навчальної програми.

Метою експертизи є здійснення комплексної оцінки навчальної програми з англійської мови профільного рівня щодо її відповідності вимогам Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Національної рамки кваліфікацій, положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), а також сучасним підходам до організації мовної освіти.

Експертиза спрямована не лише на встановлення формальної відповідності програми нормативним документам, а й на виявлення її потенціалу щодо забезпечення запланованих результатів навчання, логічності структури, змістової повноти та практичної спрямованості. У цьому контексті експертиза розглядається як інструмент удосконалення навчальної програми та підвищення якості документального супроводу освітнього процесу.

Завдання експертизи навчальної програми

Відповідно до визначеної мети в процесі експертизи навчальної програми з англійської мови було визначено такі завдання:

- проаналізувати структуру навчальної програми з позицій логічності та узгодженості її складових компонентів;
- оцінити відповідність мети та очікуваних результатів навчання компетентнісному підходу й вимогам державного стандарту;

- перевірити кореляцію очікуваних результатів навчання з дескрипторами рівнів володіння іноземною мовою за CEFR;
- проаналізувати зміст навчальної програми з урахуванням вікових та особливостей учнів 10-11 класу;
- оцінити доцільність форм, методів та засобів реалізації навчальної програми;
- узагальнити результати експертного оцінювання та сформулювати обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення навчальної програми.

Реалізація зазначених завдань забезпечує комплексний характер експертизи та дозволяє розглядати навчальну програму як цілісний управлінський і дидактичний документ.

Етапи здійснення експертизи навчальної програми

Експертиза навчальної програми з англійської мови здійснювалася поетапно, що забезпечило системність і логічну послідовність експертної діяльності. У межах дослідження виокремлено три основні етапи експертизи.

Перший етап — аналітико-підготовчий.

На цьому етапі здійснювалося опрацювання нормативно-правових документів у сфері загальної середньої освіти, зокрема державних стандартів, наказів Міністерства освіти і науки України, положень Національної рамки кваліфікацій та рекомендацій CEFR. Також проведено попередній аналіз навчальної програми з метою визначення її структури, змістових компонентів, формулювань мети та очікуваних результатів навчання. За результатами цього етапу було сформовано критерії та показники експертного оцінювання.

Другий етап — аналітико-оцінювальний.

На цьому етапі здійснювався безпосередній експертний аналіз навчальної програми за визначеними критеріями. Оцінювалася відповідність програми вимогам державного стандарту, логіка її побудови, узгодженість між метою, результатами навчання та змістом. Особливу увагу приділено аналізу очікуваних результатів навчання з позицій їх вимірюваності, діяльнісного

характеру та відповідності дескрипторам CEFR, а також оцінці форм і методів реалізації програми.

Третій етап — узагальнювально-рекомендаційний.

На завершальному етапі здійснювалося узагальнення результатів експертного оцінювання, формування експертних висновків і розроблення рекомендацій щодо вдосконалення навчальної програми з англійської мови. Отримані результати було зіставлено з даними внутрішнього моніторингу якості освіти, що підвищило обґрунтованість експертних висновків.

3.2.1. Критерії та показники експертного оцінювання навчальної програми

Для забезпечення об'єктивності, системності та відтворюваності експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови було визначено критерії та показники, які дозволяють здійснювати аналіз навчальної програми як управлінського й дидактичного документа. Використання критеріїв і показників у структурі експертизи забезпечує: (а) прозорість процедури оцінювання; (б) формування обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення навчальної програми та її документального супроводу в закладі загальної середньої освіти.

У межах дослідження критерії експертного оцінювання визначено як узагальнені параметри, що відображають ключові вимоги до якості навчальної програми. Показники при цьому розглядаються як конкретизовані характеристики критерію, які можуть бути перевірені шляхом аналізу змісту документа, його структури, логіки побудови та узгодженості з нормативними вимогами, а також шляхом зіставлення з результатами внутрішнього моніторингу якості освіти.

З огляду на предмет і завдання дослідження доцільним є застосування комплексу взаємопов'язаних критеріїв, які охоплюють нормативний, змістовий, результативний та організаційно-методичний аспекти навчальної програми.

1. Критерій нормативної відповідності.

Цей критерій визначає рівень узгодженості навчальної програми з чинними нормативно-правовими документами в системі загальної середньої

освіти, зокрема з державними стандартами, типовими освітніми програмами та актуальними вимогами до результатів навчання. Показниками нормативної відповідності є: наявність у програмі чітко окресленої мети та результатів навчання; відповідність структури документа вимогам до навчальних програм; узгодженість термінології та логіки формулювань із нормативною базою; відсутність суперечностей між заявленими результатами та змістовими компонентами програми. Нормативна відповідність є базовою умовою реалізації навчальної програми в закладі освіти та підґрунтям для подальшого експертного аналізу.

2. Критерій цільової спрямованості та логічної узгодженості.

Цільова спрямованість навчальної програми відображає чіткість і коректність формулювання мети, а також її узгодженість із очікуваними результатами навчання. До показників цього критерію належать: логічний зв'язок між метою програми та результатами навчання; послідовність у побудові результатів (від простіших до складніших); відповідність результатів навчання компетентнісному й діяльнісному підходам; наявність зрозумілої траєкторії освітніх досягнень для учнів профільного рівня. Даний критерій є важливим з позиції управління якістю, адже саме мета і результати навчання задають орієнтири для планування, викладання та оцінювання.

3. Критерій відповідності результатів навчання рівням володіння мовою за CEFR.

Ураховуючи міжнародні підходи до оцінювання мовної освіти, важливим напрямом експертизи є зіставлення очікуваних результатів навчання з дескрипторами CEFR. Показниками виступають: наявність у програмі результатів, які можуть бути інтерпретовані через підхід *can-do statements*; відповідність мовленнєвих умінь (аудіювання, читання, говоріння, письмо) рівням, заявленим для профільного навчання; збалансованість вимог до рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності; коректність формулювань щодо комунікативних ситуацій і типів завдань. Застосування

цього критерію підвищує порівнюваність результатів навчання з європейськими стандартами та забезпечує більшу прозорість програмних вимог.

4. Критерій змістової повноти та дидактичної доцільності.

Цей критерій спрямований на оцінку того, наскільки зміст навчальної програми забезпечує досягнення очікуваних результатів навчання та відповідає віковим особливостям учнів.

Показниками є: відповідність змісту програмним результатам; логіка розподілу навчального матеріалу; наявність змістових елементів, які забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності; поєднання мовного й мовленнєвого компонентів; урахування міжпредметних зв'язків і потенціалу інтегрованого навчання. Дидактична доцільність змісту визначає практичну реалізовуваність програми та її результативність.

5. Критерій організаційно-методичного забезпечення реалізації програми.

Освітня програма має не лише визначати зміст і результати навчання, а й створювати умови для ефективної організації освітнього процесу. Показниками цього критерію є: наявність рекомендацій щодо форм і методів навчання; орієнтація на комунікативні й інтерактивні практики; можливість застосування цифрових ресурсів; умови для диференціації навчання; наявність потенціалу для реалізації інклюзивного підходу (за потреби). Організаційно-методичний критерій важливий для керованості процесу реалізації програми на рівні закладу освіти.

6. Критерій оцінювання та моніторингу результатів навчання.

З метою забезпечення об'єктивності та системності експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови у дослідженні розроблено критерії та показники експертного оцінювання, що охоплюють нормативний, цільовий, змістовий, результативний та організаційно-методичний аспекти програми. Узагальнену систему критеріїв і показників подано в додатку А.

У межах експертизи оцінюється, наскільки програма передбачає інструменти відстеження освітніх результатів, а також чи узгоджені підходи до оцінювання з очікуваними результатами навчання. Показниками виступають:

наявність елементів формувального оцінювання; відповідність підсумкового оцінювання результатам навчання; можливість використання інструментів внутрішнього моніторингу якості навчання; прозорість критеріїв оцінювання та їхня зрозумілість для учасників освітнього процесу. Даний критерій напряду пов'язаний із внутрішньою системою забезпечення якості освіти в закладі та забезпечує доказовість результатів експертизи.

Таким чином, застосування зазначених критеріїв і показників забезпечує комплексний характер експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови та створює методичне підґрунтя для подальшого експертного аналізу й формування рекомендацій. Критерії та показники виконують функцію «рамки якості», яка дозволяє систематизувати висновки, зробити їх аргументованими та практично значущими для управління якістю мовної освіти в закладі загальної середньої освіти.

Інструментарій експертного оцінювання навчальної програми

Для здійснення експертизи навчальної програми з англійської мови використано комплекс інструментів експертного оцінювання, що забезпечують об'єктивність і системність аналізу.

Основними інструментами експертизи стали:

- критерії та показники експертного оцінювання навчальної програми;
- експертний чек-лист для фіксації результатів аналізу окремих компонентів програми;
- матеріали внутрішнього моніторингу якості освіти;
- аналітичні таблиці та загальні висновки.

Інструментарій експертного оцінювання навчальної програми подано в додатку А, що дозволяє забезпечити наочність результатів експертизи та зручність їх практичного використання.

Для здійснення експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови використано експертний чек-лист, що дозволяє системно оцінити відповідність програми нормативним вимогам, очікуваним результатам

навчання та положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Зміст та структура експертного чек-листа подані в додатку Б.

3.3. Експертний аналіз та внутрішній моніторинг освітньої програми з англійської мови

Експертний аналіз навчальної програми з англійської мови здійснювався відповідно до визначених критеріїв та показників експертного оцінювання, що дозволило комплексно оцінити її структуру, зміст, результативність та відповідність чинним нормативним вимогам. Аналіз охоплював оцінку мети та очікуваних результатів навчання, логіки побудови програми, відповідності змісту віковим особливостям учнів, узгодженості з вимогами CEFR та нормативно-правових документів, а також форм і методів реалізації навчальної програми. З метою отримання додаткової експертної інформації в процесі експертизи навчальної програми було проведено анкетування педагогічних працівників. Інструментарій анкетування подано в додатку Г.

3.3.1. Відповідність мети та очікуваних результатів навчання

Одним із базових критеріїв експертного аналізу є відповідність сформульованої мети навчальної програми очікуваним результатам навчання. Саме узгодженість цих компонентів визначає цілісність програми та її спрямованість на досягнення запланованих освітніх результатів.

У ході експертного оцінювання встановлено, що мета навчальної програми з англійської мови сформульована з урахуванням компетентнісного підходу та орієнтована на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Очікувані результати навчання конкретизують зазначену мету та відображають поступове оволодіння мовленнєвими уміннями в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Експертний аналіз засвідчив, що результати навчання мають діяльнісний характер, є переважно вимірюваними та корелюють із рівнями володіння іноземною мовою відповідно до дескрипторів CEFR. Водночас встановлено, що окремі формулювання результатів навчання потребують уточнення з метою підвищення їх конкретності та зручності для оцінювання досягнень учнів.

Отже, мета та очікувані результати навчання загалом є взаємоузгодженими, однак потребують незначного коригування для підвищення рівня вимірюваності результатів.

3.3.2. Структура та логіка побудови навчальної програми

Наступним критерієм експертного аналізу стала оцінка структури та логіки побудови навчальної програми з англійської мови. Чітка структура програми є важливою умовою забезпечення послідовності навчання та наступності між освітніми етапами.

За результатами експертного оцінювання встановлено, що навчальна програма має логічно вибудовану структуру, яка включає визначення мети, очікуваних результатів навчання, змістових ліній та рекомендацій щодо організації освітнього процесу. Компоненти програми взаємопов'язані та послідовно розкривають зміст навчання.

Аналіз логіки побудови програми засвідчив узгодженість між тематичними блоками та відповідність принципам системності й послідовності. Така організація програми створює передумови для ефективного планування освітнього процесу та реалізації компетентнісного підходу.

Таким чином, структура навчальної програми загалом відповідає сучасним вимогам до організації мовної освіти та забезпечує логіку досягнення запланованих результатів навчання.

3.3.3. Зміст навчальної програми та його відповідність віковим особливостям учнів

Зміст навчальної програми з англійської мови є одним із ключових об'єктів експертного аналізу, оскільки саме він визначає характер навчальної діяльності учнів і можливості досягнення очікуваних результатів навчання.

Експертний аналіз засвідчив, що зміст програми передбачає комплексний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності та орієнтований на використання англійської мови в навчальних, соціальних і академічних ситуаціях. Програма містить завдання, спрямовані на розвиток критичного мислення, умінь аргументації та самостійної мовленнєвої діяльності учнів. Зміст навчального

матеріалу відповідає когнітивним та комунікативним можливостям учнів профільного рівня, забезпечує поступове ускладнення завдань і сприяє формуванню мовленнєвих умінь на рівнях B1–B2. Водночас експертна оцінка показала доцільність розширення переліку завдань, спрямованих на розвиток продуктивних видів мовленнєвої діяльності, зокрема усного та письмового мовлення.

Отже, зміст навчальної програми загалом відповідає віковим особливостям учнів, однак має потенціал для подальшого вдосконалення.

3.3.4. Узгодженість навчальної програми з вимогами CEFR та нормативними документами

Узгодженість навчальної програми з англійської мови з вимогами нормативно-правових документів та положеннями CEFR є важливим критерієм експертного оцінювання.

У процесі експертного аналізу встановлено, що програма розроблена з урахуванням вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Національної рамки кваліфікацій. Формулювання очікуваних результатів навчання корелюють із дескрипторами CEFR, що забезпечує прозорість вимог і можливість зіставлення результатів навчання з європейськими стандартами.

Разом із тим експертний аналіз засвідчив, що доцільним є більш системне використання формулювань типу *can-do statements* під час визначення очікуваних результатів навчання, що сприятиме підвищенню зрозумілості програмних вимог для учнів і педагогів.

3.3.5. Форми, методи реалізації та оцінювання результатів навчання

Оцінка форм і методів реалізації навчальної програми, а також підходів до оцінювання результатів навчання є завершальним етапом експертного аналізу.

Експертне оцінювання показало, що навчальна програма передбачає використання різноманітних форм організації освітнього процесу, зокрема фронтальної, групової та індивідуальної роботи. Методи навчання орієнтовані на активну мовленнєву діяльність учнів, використання комунікативних і

інтерактивних завдань, проєктної діяльності та роботи з автентичними матеріалами.

Система оцінювання результатів навчання відповідає компетентнісному підходу та включає елементи формувального й підсумкового оцінювання. Разом із тим експертний аналіз засвідчив доцільність подальшого розширення інструментів формувального оцінювання з метою системного відстеження індивідуального прогресу учнів.

3.3.6. Узагальнення результатів експертного аналізу навчальної програми

Узагальнення результатів експертного аналізу навчальної програми з англійської мови дозволяє систематизувати отримані дані та сформувані цілісне уявлення про її якість як складової документального супроводу освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Проведений аналіз підтвердив доцільність застосування комплексного підходу до експертизи навчальних програм, що поєднує нормативний, змістовий, результативний та організаційно-методичний аспекти.

За результатами експертного оцінювання встановлено, що навчальна програма загалом відповідає вимогам чинних нормативно-правових документів у сфері загальної середньої освіти та узгоджується з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Формулювання мети та очікуваних результатів навчання мають компетентнісну спрямованість і відображають орієнтацію на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів профільного рівня.

Аналіз структури та змісту навчальної програми засвідчив логічну послідовність її побудови, узгодженість між окремими компонентами та відповідність віковим і навчальним особливостям учнів. Зміст програми забезпечує розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності та створює умови для практичного використання англійської мови в навчальних і комунікативних ситуаціях.

Водночас результати експертного аналізу дозволили виявити окремі аспекти, що потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, доцільним є

уточнення окремих формулювань очікуваних результатів навчання з метою підвищення їх вимірюваності та більш чіткого співвіднесення з дескрипторами рівнів володіння іноземною мовою за CEFR. Також встановлено потребу у посиленні уваги до розвитку продуктивних видів мовленнєвої діяльності, що має важливе значення для профільного рівня навчання.

Отримані результати експертного аналізу стали підґрунтям для формування рекомендацій, спрямованих на підвищення якості навчальної програми та її ефективного використання в освітньому процесі. Узагальнення експертних висновків забезпечує логічний перехід до аналізу результатів внутрішнього моніторингу якості освіти та дозволяє розглядати експертизу навчальної програми як інструмент управління якістю освіти в закладі загальної середньої освіти.

У межах практичного етапу дослідження було проаналізовано результати внутрішнього моніторингу якості освіти з англійської мови, які використовувалися як додаткове джерело експертної інформації. У межах внутрішнього моніторингу якості освіти було проведено анкетування учнів з метою з'ясування їхнього сприйняття змісту та реалізації навчальної програми з англійської мови. Інструментарій анкетування подано в додатку В. Метою внутрішнього моніторингу було отримання узагальнених даних щодо ефективності реалізації навчальної програми, рівня досягнення очікуваних результатів навчання та сприйняття змісту програми учасниками освітнього процесу. Узагальнені кількісні результати внутрішнього моніторингу якості навчання, отримані за результатами анкетування учнів та педагогічних працівників, подано в додатку Д.

Методичні засади проведення внутрішнього моніторингу якості навчання

Внутрішній моніторинг якості навчання в межах дослідження розглядається як складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти та як допоміжний інструмент експертного оцінювання навчальної програми. Його проведення спрямоване на отримання

узагальненої інформації щодо ефективності реалізації програмних вимог і досягнення очікуваних результатів навчання учнями.

Методологічною основою внутрішнього моніторингу є принципи системності, об'єктивності, доцільності та відкритості результатів. Системність передбачає охоплення ключових компонентів освітнього процесу, пов'язаних із реалізацією навчальної програми, зокрема змісту навчання, форм організації освітнього процесу та результатів навчання учнів. Об'єктивність забезпечується використанням стандартизованих інструментів збору інформації та узагальненим характером аналізу результатів.

Внутрішній моніторинг проводився з використанням анкетування учнів 10-11 класів та педагогічних працівників, а також аналізу результатів навчання учнів. Обрані методи дозволили отримати інформацію з різних позицій учасників освітнього процесу та співвіднести результати моніторингу з даними експертного аналізу навчальної програми.

Анкетування використовувалося як інструмент збору узагальнених даних щодо сприйняття навчальної програми, її зрозумілості та відповідності рівню підготовки учнів. Формулювання запитань мало нейтральний, стандартизований характер і не передбачало суб'єктивних оціночних суджень, що сприяло підвищенню достовірності отриманих результатів. Аналітична обробка результатів анкетування здійснювалася шляхом узагальнення відповідей без деталізації індивідуальних показників.

Аналіз результатів навчальної діяльності учнів здійснювався з метою перевірки відповідності фактичних освітніх досягнень очікуваним результатам навчання, визначеним навчальною програмою. У межах моніторингу розглядалися узагальнені показники сформованості мовленнєвих умінь учнів без персоналізації результатів, що відповідає вимогам академічної доброчесності та етичним нормам проведення освітніх досліджень.

Таким чином, застосована методика внутрішнього моніторингу забезпечила отримання релевантної інформації для експертного оцінювання навчальної програми та дозволила підвищити обґрунтованість експертних

висновків. Поєднання результатів моніторингу з даними експертного аналізу створює цілісну основу для формування рекомендацій щодо вдосконалення навчальної програми та управління якістю мовної освіти в закладі загальної середньої освіти.

Внутрішній моніторинг здійснювався із застосуванням анкетування учнів 10-11 класів та педагогічних працівників, а також аналізу результатів навчання учнів. Інструментарій моніторингу розроблявся з урахуванням завдань експертизи навчальної програми та був спрямований на виявлення сильних сторін програми й аспектів, що потребують удосконалення (зразки анкет і узагальнені результати подано в додатках).

Узагальнення результатів анкетування

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що більшість респондентів позитивно оцінили структуру та зміст навчальної програми з англійської мови. Понад 70 % опитаних учнів відзначили зрозумілість очікуваних результатів навчання та логічність побудови змісту програми. Педагогічні працівники, своєю чергою, звернули увагу на відповідність програмних вимог віковим особливостям учнів та доцільність використаних форм і методів навчання.

Водночас результати анкетування дозволили виявити окремі аспекти, що потребують подальшого вдосконалення. Зокрема, частина респондентів зазначила доцільність розширення кількості завдань, спрямованих на розвиток усного мовлення та письмової комунікації, що корелює з результатами експертного аналізу навчальної програми.

Аналіз результатів навчальної діяльності учнів

Аналіз результатів навчальної діяльності учнів у межах внутрішнього моніторингу підтвердив відповідність програмних вимог фактичним результатам навчання. Переважна більшість учнів продемонструвала досягнення очікуваних результатів навчання з англійської мови відповідно до визначених рівнів володіння іноземною мовою за CEFR.

Отримані дані засвідчують позитивну динаміку формування мовленнєвих умінь учнів, зокрема в аудіюванні та читанні, а також достатній рівень

сформованості комунікативної компетентності. Разом із тим результати моніторингу вказують на необхідність подальшої системної роботи над розвитком продуктивних видів мовленнєвої діяльності, що узгоджується з рекомендаціями експертного аналізу.

Значення результатів моніторингу для експертизи навчальної програми

Таким чином, результати внутрішнього моніторингу якості освіти доповнюють та підтверджують результати експертного аналізу навчальної програми з англійської мови. Узагальнені дані моніторингу свідчать про загальну ефективність реалізації навчальної програми та водночас окреслюють напрями її подальшого вдосконалення.

Використання результатів внутрішнього моніторингу в процесі експертизи дозволило підвищити обґрунтованість експертних висновків і сформувані практично орієнтовані рекомендації щодо підвищення якості навчальної програми з англійської мови.

3.3. Рекомендації щодо вдосконалення експертизи документаційного супроводу освітніх програм з англійської мови

Узагальнення результатів експертного аналізу навчальної програми з англійської мови та даних внутрішнього моніторингу якості навчання дозволяє зробити висновок про її загальну відповідність вимогам чинних нормативно-правових документів, положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) та сучасним підходам до організації мовної освіти в закладах загальної середньої освіти.

Експертне оцінювання засвідчило, що мета навчальної програми, очікувані результати навчання, структура та змістові компоненти є логічно узгодженими між собою та орієнтованими на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Програма забезпечує наступність між освітніми рівнями, враховує вікові особливості учнів 10-11 класів та створює умови для досягнення визначених результатів навчання.

Результати внутрішнього моніторингу якості освіти підтверджують ефективність реалізації навчальної програми та корелюють із результатами

експертного аналізу. Отримані дані свідчать про відповідність програмних вимог фактичним результатам навчання учнів і дозволяють розглядати навчальну програму як дієвий інструмент забезпечення якості мовної освіти.

Разом із тим експертний аналіз дозволив виокремити окремі напрями вдосконалення навчальної програми. Зокрема, доцільним є:

- уточнення формулювань окремих очікуваних результатів навчання з метою підвищення їх вимірюваності та відповідності підходу *can-do statements*;
- розширення переліку навчальних завдань, спрямованих на розвиток продуктивних видів мовленнєвої діяльності (усного та письмового мовлення);
- посилення ролі формувального оцінювання для системного відстеження індивідуального прогресу учнів;
- удосконалення методичного супроводу реалізації навчальної програми з урахуванням результатів внутрішнього моніторингу.

Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню якості навчальної програми з англійської мови, її більш повній відповідності сучасним освітнім вимогам та підвищенню ефективності управління якістю освіти в закладі загальної середньої освіти.

Таким чином, результати експертизи підтверджують ефективність використання навчальної програми з англійської мови як складової документального супроводу освітнього процесу та як інструменту управлінських рішень у сфері забезпечення якості освіти.

Висновки да розділу 3

Освітня програма має не лише визначати зміст і результати навчання, а й створювати умови для ефективної організації освітнього процесу. Показниками цього критерію є: наявність рекомендацій щодо форм і методів навчання; орієнтація на комунікативні й інтерактивні практики; можливість застосування цифрових ресурсів; умови для диференціації навчання; наявність потенціалу для реалізації інклюзивного підходу (за потреби). Організаційно-методичний

критерій важливий для керованості процесу реалізації програми на рівні закладу освіти.

З метою забезпечення об'єктивності та системності експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови у дослідженні розроблено критерії та показники експертного оцінювання, що охоплюють нормативний, цільовий, змістовий, результативний та організаційно-методичний аспекти програми. Узагальнену систему критеріїв і показників подано в додатку А.

У межах експертизи оцінюється, наскільки програма передбачає інструменти відстеження освітніх результатів, а також чи узгоджені підходи до оцінювання з очікуваними результатами навчання. Показниками виступають: наявність елементів формульовального оцінювання; відповідність підсумкового оцінювання результатам навчання; можливість використання інструментів внутрішнього моніторингу якості навчання; прозорість критеріїв оцінювання та їхня зрозумілість для учасників освітнього процесу. Даний критерій напряду пов'язаний із внутрішньою системою забезпечення якості освіти в закладі та забезпечує доказовість результатів експертизи.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено комплексне дослідження експертизи документального супроводу навчальних програм з англійської мови в закладі загальної середньої освіти з позицій управління якістю освіти. Досягнення поставленої мети забезпечено через послідовне розв'язання визначених завдань дослідження, що поєднали теоретичний аналіз, нормативно-правове узагальнення та практичну експертну діяльність.

У ході дослідження уточнено сутність документального супроводу освітнього процесу як системи управлінських, нормативних і навчально-методичних документів, які забезпечують цілісність, керованість і якість освітньої діяльності закладу освіти. Встановлено, що належно організований документальний супровід є необхідною умовою реалізації внутрішньої системи забезпечення якості освіти та підґрунтям для здійснення експертизи навчальних програм.

Обґрунтовано, що експертиза навчальних програм з англійської мови є комплексною аналітико-коригувальною процедурою, спрямованою не лише на перевірку відповідності програм чинним нормативним вимогам, а й на їх удосконалення відповідно до сучасних освітніх підходів, потреб учнів та вимог управління якістю освіти. Визначено, що експертиза виконує діагностичну, коригувальну та прогностичну функції.

Проаналізовано нормативно-правову базу експертизи навчальних програм, яка включає закони України у сфері освіти, державні стандарти, накази Міністерства освіти і науки України, положення Національної рамки кваліфікацій, а також міжнародні рекомендації. Установлено, що чинна нормативна база створює правові та методичні умови для здійснення експертної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Особливу увагу приділено міжнародному досвіду експертизи мовних програм, зокрема положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) та стандартам забезпечення якості (QA). Доведено, що використання CEFR як референтної рамки дозволяє підвищити прозорість

очікуваних результатів навчання, забезпечити їх зіставлення з європейськими стандартами та підсилити обґрунтованість експертних висновків.

У практичній частині роботи апробовано методику експертизи навчальної програми з англійської мови, що реалізується в закладі загальної середньої освіти. Розроблено та застосовано систему критеріїв і показників експертного оцінювання, яка охоплює нормативний, змістовий, результативний та організаційно-методичний аспекти навчальної програми. Проведений експертний аналіз засвідчив загальну відповідність програми вимогам державних стандартів, Національної рамки кваліфікацій і положенням CEFR.

Разом із тим виявлено напрями для вдосконалення навчальної програми, зокрема щодо підвищення вимірюваності формулювань очікуваних результатів навчання, системнішого використання підходу *can-do statements*, розширення інструментів формувального оцінювання та посилення розвитку продуктивних видів мовленнєвої діяльності учнів.

Отримані результати підтверджують, що експертиза навчальних програм з англійської мови є ефективним інструментом управління якістю освіти в закладі загальної середньої освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в управлінській практиці керівників закладів освіти, діяльності експертних груп, а також у процесі розроблення та вдосконалення освітніх програм з іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX.
3. Державний стандарт початкової освіти : постанова КМУ від 21.02.2018 № 87.
4. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898.
5. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : постанова КМУ від 23.11.2011 № 1392 (у чинній редакції).
6. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».
7. Національна рамка кваліфікацій : постанова КМУ від 23.11.2011 № 1341 (у чинній редакції).
8. Про затвердження Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових : наказ МОН України від 03.06.2022 № 520.
9. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Київ : Педагогічна думка, 2018.
10. Бондар В. І. Управління якістю освіти. Київ : Освіта, 2019.
11. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційні аспекти розвитку. Київ : Грамота, 2017.
12. Луговий В. І. Теорія і практика управління освітою. Київ : НАПН України, 2018.
13. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. К.: Шкільний світ, 2016. 128 с.
14. Лукіна Т.О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : Монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2004. 292 с.
15. Лукіна Т.О. Управління якістю. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В.

Ковбасюк (голова) та ін. Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М. М. Їжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. С. 620–622

16. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент: Навч. посіб. Харків: Вид во ХарРІНАДУ «Магістр», 2014. 512 с.

17. Ляшенко О. Концептуальні засади моніторингу якості освіти. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / [За заг. ред. О. І. Локшиної]. К.: К.І.С, 2004. С. 21-27

18. Моніторинг якості освіти і виховної діяльності начального закладу. Навчально-методичний посібник для вчителя / [упоряд. В. М. Приходько]. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 144 с.

19. Опольський І. Моніторинг розвитку освіти у загальноосвітньому навчальному закладі. Нова педагогічна думка. 2009. № 4. С. 32–37.

20. Парфенцева Н.О. Міжнародні статистичні класифікації України: розвиток і впровадження: монографія. К. : ВПД «Формат», 2009. 600 с.

21. Сисоєва С. О. Освітні інновації: теорія і практика. Київ : Педагогічна думка, 2020.

22. Савченко О. Я. Дидактика сучасної школи. Київ : Генеза, 2019.

23. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2018.

24. Пехота О. М. Педагогічні технології в освітньому процесі. Київ : Академвидав, 2017.

25. Сбруєва А. А. Освітня політика та управління якістю освіти. Суми : СумДПУ, 2021.

26. Ярошенко О. Г. Забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2020.

27. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2021.

28. Педагогічний словник / за ред. С. У. Гончаренка. Київ : Либідь, 2019.

29. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge : CUP, 2001.

30. Council of Europe. CEFR Companion Volume with New Descriptors. Strasbourg, 2020.

31. Richards J. C. Curriculum Development in Language Teaching. Cambridge : CUP, 2017.
32. Nunan D. Designing Tasks for the Communicative Classroom. Cambridge : CUP, 2016.
33. Harmer J. How to Teach English. London : Longman, 2018.
34. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. London : Pearson, 2019.
35. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. New York : Pearson, 2015.
36. Hedge T. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford : OUP, 2017.
37. Bachman L. F. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford : OUP, 2016.
38. McNamara T. Language Testing. Oxford : OUP, 2018.
39. Fulcher G. Practical Language Testing. London : Hodder Education, 2019.
40. UNESCO. Education Quality Assurance Framework. Paris, 2017.
41. OECD. Education Policy Analysis. Paris : OECD Publishing, 2019.
42. European Commission. Quality Assurance in School Education. Brussels, 2018.
43. INQAAHE. Guidelines of Good Practice in Quality Assurance. 2016.
44. European Association for Quality Assurance in Education (ENQA). Standards and Guidelines for Quality Assurance (ESG). Brussels, 2015.
45. Monitoring and Evaluation in Education. Washington : World Bank, 2018.
46. Assessment for Learning: International Perspectives. London : Routledge, 2017.
47. Quality Management in Education Systems. Springer, 2020.
48. Методика навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2019.
49. Ніколаєва С. Ю. Теорія і практика навчання іноземних мов. Київ : Ленвіт, 2018.

50. Положення про Державну службу якості освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF> (дата звернення: 07.12.2025).
51. Byrne D. Teaching Oral English. London : Longman, 2016.
52. Little D. The CEFR: Content, Purpose and Origin. Strasbourg : Council of Europe, 2019.
53. Language Curriculum Evaluation Guidelines. London : British Council, 2018.
54. QA Standards and Guidelines for Educational Programmes. Brussels, 2019.
55. Standards-Based Curriculum Design in Language Education. New York : Routledge, 2020.
56. Internal Quality Assurance in Schools. OECD Publishing, 2021.
57. Educational Programme Evaluation Handbook. UNESCO, 2019.
58. Curriculum Quality and Accountability. Springer, 2018.
59. Language Education Policy Profiles. Council of Europe, 2017.
60. European Centre for Modern Languages. Quality Assurance Tools for Language Education. Graz, 2020.

ДОДАТКИ

Додаток А

Критерії та показники експертного оцінювання навчальної програми з англійської мови в закладі загальної середньої освіти

Критерій експертного оцінювання	Показники критерію	Зміст експертної оцінки(що аналізується)	Джерела експертної інформації
Відповідність Державним стандартам,НРК	Відповідність стандартам	Відповідність Державним стандартам, НРК, наказам МОН	Навчальна програма, нормативні документи
Цільова спрямованість	Чіткість мети	Узгодженість мети з результатами навчання	Текст програми
Результати навчання	Вимірюваність	Узгодженість очікуваних результатів з дескрипторами CEFR	Програма, CEFR
Зміст програми	Логічність і повнота	Відповідність віковим особливостям	Навчальна програма
Методи навчання	Різноманітність	Комунікативні та інтерактивні методи	Методичні матеріали
Оцінювання	Об'єктивність	Формувальне і підсумкове оцінювання	Матеріали внутрішнього моніторингу

Додаток БЕкспертний чек-лист аналізу навчальної програми з англійської мови

Експертний чек-лист використовується з метою здійснення комплексного оцінювання навчальної програми з англійської мови щодо її відповідності нормативним вимогам, положенням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR) та сучасним підходам до забезпечення якості мовної освіти в закладі загальної середньої освіти.

Інструкція для експерта:

Оберіть варіант відповіді, що найбільш повно відображає стан відповідного компонента навчальної програми.

1. Цільова спрямованість програми

1.1. Мета навчальної програми чітко сформульована та відповідає вимогам Державного стандарту повної загальної середньої освіти

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

1.2. Мета навчальної програми узгоджена з очікуваними результатами навчання

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

2. Результати навчання

2.1. Очікувані результати навчання сформульовані у вимірюваному діяльнісному форматі

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

2.2. Очікувані результати навчання узгоджені з рівнями володіння іноземною мовою відповідно до CEFR

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

2.3. Результати навчання охоплюють усі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо)

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

3. Зміст навчальної програми

3.1. Зміст навчальної програми логічно структурований і забезпечує досягнення очікуваних результатів навчання

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

3.2. Зміст навчального матеріалу відповідає віковим та навчальним особливостям учнів профільного рівня

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

3.3. Зміст програми забезпечує збалансований розвиток рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

4. Організаційно-методичне забезпечення

4.1. Форми та методи навчання, передбачені програмою, відповідають принципам компетентнісного та комунікативного підходів

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

4.2. Програма передбачає можливості диференціації та індивідуалізації навчання

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

4.3. Програма створює умови для використання цифрових та інтерактивних освітніх ресурсів

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

5. Оцінювання та моніторинг результатів навчання

5.1. У програмі передбачено елементи формуального оцінювання

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

5.2. Підходи до підсумкового оцінювання узгоджені з очікуваними результатами навчання

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

5.3. Навчальна програма може бути використана як інструмент внутрішнього моніторингу якості мовної освіти в закладі

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

6. Узагальнена експертна оцінка

6.1. Навчальна програма загалом відповідає вимогам чинних нормативно-правових документів та положенням CEFR

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

6.2. Навчальна програма має потенціал для подальшого вдосконалення

☐ Так ☐ Частково ☐ Ні

Додаток В

Анкета для учнів (у межах внутрішнього моніторингу якості навчання з англійської мови)

Мета анкетування:

отримання узагальненої інформації про сприйняття учнями навчальної програми з англійської мови та окремих аспектів її реалізації з метою використання результатів у процесі експертизи навчальної програми.

Анкетування є анонімним. Отримані результати використовуються виключно в узагальненому вигляді.

Інструкція:

Оберіть один варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій думці.

Запитання анкети

1. Чи зрозумілі вам цілі та очікувані результати навчання з англійської мови?

☐ Так

☐ Частково

☐ Ні

2. Які види мовленнєвої діяльності є для вас найбільш складними?

☐ Аудіювання

☐ Говоріння

☐ Читання

☐ Письмо

3. Чи достатньо можливостей на уроках англійської мови для активного мовлення (говоріння, обговорення, дискусії)?

- ☐ Так
- ☐ Частково
- ☐ Ні

4. Які види завдань на уроках англійської мови для вас є найскладнішими?

- ☐ Усні відповіді та презентації
- ☐ Письмові роботи (есе, листи, тексти)
- ☐ Аудіювання
- ☐ Читання

5. Чи сприяє навчальна програма розвитку ваших умінь використовувати англійську мову в реальних життєвих ситуаціях?

- ☐ Так
- ☐ Частково
- ☐ Ні

Додаток Г

Анкета для педагогічних працівників

(у межах експертизи навчальної програми з англійської мови)

Мета анкетування:

отримання узагальненої експертної інформації щодо відповідності навчальної програми з англійської мови нормативним вимогам, очікуваним результатам навчання та можливостей її практичної реалізації в закладі загальної середньої освіти.

Анкетування є анонімним. Результати використовуються виключно в узагальненому вигляді з аналітичною метою.

Запитання анкет

1. Чи є, на вашу думку, мета та очікувані результати навчальної програми з англійської мови чітко сформульованими та зрозумілими?

- ☐ Так
- ☐ Частково
- ☐ Ні

2. Наскільки зміст навчальної програми відповідає віковим та навчальним особливостям учнів?

- ☐ Повністю відповідає
- ☐ Частково відповідає
- ☐ Не відповідає

3. Чи узгоджені, на вашу думку, очікувані результати навчання з рівнями володіння іноземною мовою відповідно до CEFR?

- ☐ Так
- ☐ Частково
- ☐ Ні

4. Які компоненти навчальної програми, на вашу думку, потребують доопрацювання?

- ☐ Формулювання результатів навчання
- ☐ Зміст навчального матеріалу
- ☐ Система оцінювання
- ☐ Не потребує доопрацювання

5. Чи може навчальна програма бути ефективним інструментом внутрішнього моніторингу якості мовної освіти в закладі?

- ☐ Так

☐ Частково

☐ Ни

Додаток Д

Узагальнені результати внутрішнього моніторингу якості освіти з англійської мови

Подані результати отримано в ході анкетування учнів та педагогічних працівників. Дані наведено в узагальненому вигляді без персоніфікації респондентів.

Результати анкетування учнів

Питання	Варіанти відповідей	%
Зрозумілість результатів	Так	62
	Частково	28
	Ні	10
Складність говоріння	Так	55
	Частково	30
	Ні	15